

Edito

Opgepast, nog tsoenami's!

Het lijkt alsof de wereld grote rampen nodig heeft om tot eenheid te komen. De overstromingen in Zuidoost-Azië zijn van die omvang dat er in een gemediatiseerde wereld niet meer naast kan worden gekeken. Dat blijkt zowel uit de massale reactie van overheid en publiek in de industrielanden. En dat is zonder meer een hoopvol gegeven: solidariteit is niet de wereld uit. Ondanks de profileringsdrang van de grote wereldleiders die ook hier speelt, wil ik er toch vanuit gaan dat de bekommernis om het leed van zovele duizenden slachtoffers oprecht is. Dat wil nog niet zeggen dat de fundamentele betekenis daarvan duidelijk is. Is het de confrontatie met een noodlot dat als onoverkomelijk wordt ervaren dat de wereld samenbrengt? In de onvermijdbaarheid van de dood worden we allen geconfronteerd met ons eigen naakte bestaan, en daarin zijn we allen gelijk. Cynici zullen beweren dat de aandacht nooit zo groot zou geweest zijn zonder de honderden doden onder de westerse toeristen. Dat het ook ons kan overkomen vestigt er in ieder geval de aandacht op dat gevoelens van onaantastbaarheid illusoir zijn.

2

Misschien ligt de sleutel in het caritatieve karakter van de massale hulpreactie: het gaat immers om een echte natuurramp, en geen hulp geven wanneer er zoveel 'onschuldige' slachtoffers vallen zou ons een slecht geweten bezorgen. Hoewel! Dergelijke tsoenami's kunnen we niet voorkomen. Maar met een afdoend waarschuwingssysteem — wat al bestaat in de Stille Oceaan — hadden veel slachtoffers kunnen worden vermeden. Zo wordt opnieuw duidelijk dat niet *caritas* maar wel werk maken van 'rechten' van mensen verder strekt dan de directe nood van dit ogenblik. Een waarschuwingssysteem kost echter veel geld, en dat kan in een wereld die vooral economisch gewin zoekt geen prioriteit zijn. We horen vandaag uit de mond van Kofi Annan dat de VN hun schouders daaronder willen zetten. We willen dit graag geloven en hopen dat de ramp de ogen van de wereldgemeenschap dermate geopend heeft dat ze via de VN een nieuw elan wil geven aan oplossingen op lange termijn, aan structurele maatregelen - dus aan het werk maken van mensenrechten.

Dit is echter het moment van de dure woorden. Het blijft af te wachten of, eens de treffende beelden uit de media verdwijnen, men niet gewoon over gaat tot de (economische) orde van de dag; of de lange termijn opties onder de aandacht van het publiek blijven en zo de regeringen ertoe aanzetten om de nodige middelen op tafel te leggen. Bovendien leren de problemen van klimaatverandering ten gevolge van het broeikaseffect ons dat niet alleen door onnadenkendheid fundamentele maatregelen op de lange baan geschoven worden, maar ook door ronduit kwade wil. Milieucatastrofes hebben weliswaar het nadeel dat ze zich sluipend aandienen, waardoor ze niet voortdurend onder de directe aandacht zitten. Niettemin weten we vandaag dat ze tot natuurrampen van ernstige omvang kunnen leiden. Het gaat als het ware om 'tsoenami's' die we over onszelf afroepen.

Toch is er geen groter contrast denkbaar dan tussen de massale reactie op de overstromingen vandaag en de houding van de VS op de 10de klimaatconferentie van de VN december vorig jaar in Buenos Aires. De VS en Saoedi-Arabië vormden er front tegen de landen die het Kyoto-protocol ondertekenden, en saboteerden elke poging om een officieel debat te openen over toekomstige maatregelen zowel aangaande verdere emissiebeperkingen van broeikasgassen als ter bescherming van kwetsbare arme landen. De commentaren van o.a. Greenpeace en WWF zijn wat dat betreft eensluidend: "De Bush-administratie kwam naar Buenos Aires met een duidelijke agenda: het stoppen van elke discussie over toekomstige acties aangaande klimaatverandering. (...) Zij heeft haar ware gelaat laten zien in de verdediging van de belangen van Saoedi-Arabië en de Amerikaanse oliemaatschappijen ten koste van de armen van de wereld." (www.panda.org) Saoedi-Arabië vroeg zelfs financiële compensaties voor een daling van de olie-inkomsten indien de wereld het gebruik van fossiele brandstoffen afbouwt. Greenpeace noemt dat ronduit obscene, en vindt het overigens gevaarlijk te proberen onderhandelen met een VS die getuigt van kwade trouw. "Hun beroep op de wetenschap is niet gelegitimeerd, hun weigering om verantwoordelijkheid te aanvaarden voor de impact op de ontwikkelingslanden is immoreel en hun onderhandelingsposities zijn absurd." (www.greenpeace.org)

Beide organisaties roepen dan ook op om de volgende jaren de onderhandelingen verder te voeren met de landen die Kyoto wel ondertekenden. In die club zijn de VS slechts waarnemer. Wie de VN buiten spel wil zetten, moet zelf maar buiten spel gezet worden. Wellicht komt de kat pas echt op de koord wanneer de financiële kosten van de weigering iets aan het klimaatprobleem te doen op de proppen komen. Verzekeringsmaatschappijen zien de bui nu al hangen, maar zij niet alleen zullen hun centen tellen. Zoals o.a. Wolfgang Sachs suggereert kunnen getroffen arme landen met schadeclaims voor de dag komen t.o.v. industrielanden die niets doen. Basis daarvoor vormt de juridische geldingskracht van de Mensenrechten. Milieuproblemen negeren is uiteindelijk ook mensenrechten schenden. Maar het is niet alleen aan de VS om zijn leven te beteren door bijvoorbeeld onverwijld het Kyoto-protocol te ondertekenen. Het wordt de hoogste tijd om wereldwijd werk te maken van kwijtschelding of minstens verregaande verlichting van schulden, zodat streken die nu geen aandacht krijgen wel nieuwe kansen krijgen. En is het aangrijpen van het huidige elan om werk te maken van een Tobintaks om structurele fondsen te financieren echt zo'n slecht idee? Ook onze regeringen hier te lande mogen duidelijk aangespoord worden met minder watervrees werk te maken van Kyoto en andere structurele (milieu)vraagstukken. Tenslotte. Oikos wil de onnadenkendheid en blindheid t.a.v. de impact van het klimaatprobleem en van milieuvraagstukken in het algemeen helpen beantwoorden. Vanuit wetenschappelijke hoek worden er vandaag voldoende argumenten aangereikt om minimalisering en ontkenning te bestrijden. Niet iedere groene activist heeft toegang tot recente wetenschappelijke literatuur maar kan er wel zijn voordeel mee doen. Daarom zal de nieuwe rubriek 'Terra incognita' driemaandelijks een overzicht brengen van wetenschappelijke milieugegevens. Aan de lezer om ze verder te verspreiden!

Jef Peeters